

Bergunda kyrka

56.8603, 14.7458

Bergunda församling och dess tidigare annex Öja var sedan senmedeltiden patronat till sätesgården Bergkvara ett par kilometer nordväst om Bergunda kyrka. Gården kom att ägas av släkterna Trolle, Sparre, von Otter, och senast Posse. Bergkvaras ägare har dock under flera perioder tillfälligt frångått patronatsrätten och var bland annat regalt, det vill säga kungligt, mellan åren 1693 och 1750, då rätten återvanns av överste Carl von Otter. Patronatsrätten upphörde år 1921.

När kyrkan byggdes i slutet av 1100-talet var det förmodligen en liten kyrka, men den har senare under århundradenas lopp byggts till och om. Idag återstår endast delvis det medeltida långhuset av den ursprungliga kyrkan. Ursprungliga ingångar till långhuset har funnits i norr för kvinnorna och söder för männen, och är markerade i putsen såväl in- som utvändigt.

Mycket tyder på att tornet är senmedeltida, det vill säga från slutet av 1400-talet eller 1500-talets början, och kan ha uppförts på initiativ av slakten Trolle på det närbelägna Bergkvara - för försvarsändamål, som allmän maktmanifestation eller som magasin. Tornets enda ursprungliga yttre ingång befinner sig i söder, cirka sju meter över marken.

I samband med de svensk-danska krigerna i början av 1600-talet fick kyrkan lämna ifrån sig det mesta av sitt blytak, som ersattes med spån.

På 1700-talet skedde ett flertal förändringar av Bergunda kyrka. Ursprungliga små fönster förstörades och några nya bröts upp. 1753 revs den klockstapel som troligen uppförts i början av 1600-talet och klockorna flyttades till kyrkans torn.

Vid en omfattande ombyggnad i mitten av 1820-talet fick kyrkans exteriör sitt nuvarande utseende. När man invändigt hittade rester av kalkmålningar lät man placera en liten del av dessa på utsidan av den då nybyggda södra delen av långhusmuren. Kalkmålningen är nu skyddad av en glasskiva.

Tillbyggnaden i söder uppfördes i två våningar. Övervåningen öppnades mot kyrkorummet som en läktare, kallad greveläktaren, avsedd för familjen Posse på Bergkvara, som också bekostade tillbyggnaden.

Bottenvåningen inrättades till ny sakristia och den gamla sakristian omvandlades till gravkapell för familjen på Bergkvara - men är nu andaktsrum.

I början av 1900-talet restaurerades kyrkan under ledning av arkitekten Paul Boberg, Växjö. Bland annat målades all träinredning i rödbrunt med Växjö domkyrkas inredning som förebild.

Kyrkan har renoverats flera gånger sedan dess. I samband med senaste restaureringen fick kyrkan också ett nytt fristående altare med en skiva av granit, en exakt kopia av en kyrkan tidigare tillhörig medeltida altarskiva med blyfyllt relikgömma i mitten, vilken år 1881 överlämnades som gåva till Statens Historiska Museum i Stockholm, efter att den året innan återfunnits som trappsten till prästgården.

Altarprydnaden utgörs bland annat av ett krucifix av snidat och målat trä, Kristus Konungen Segraren, utfört 1974 av Eva Spångberg, Gamla Hjälmseeryd. Även Madonnabilden av snidat och målat trä från 1993 som finns i långhuset är utförd av Eva Spångberg. Altartavlan är en oljemålning från 1943 målad av glaskonstnären Simon Gate, visande Kristus bland skördefolket.

Dopfunten i sandsten är prydd med fabeldjur och är från tidig medeltid.

Predikstolen är från slutet av 1600-talet och var en gåva av "Herrskapet på Bergqwahra".

I samband med en restaurering 1904 fylldes bland annat korgens nischer med snidade bilder av evangelisterna, gjorda efter Bertel Thorvaldsens skulpturer i Vor Frue Kirke i Köpenhamn. Dessa bilder togs dock bort vid restaureringen 1937-39.

De två vapensköldar tillhöriga släkterna von Otter respektive Beck-Friis, som numera är uppsatta på södra långhusväggen, har förmodligen haft sin ursprungliga placering på predikstolens ljudtak.

Kormatta i röllakan är komponerad av Kerstin Jonsdotter-Samuelsson, Tingsryd, och vävd av Gurlu Årenäs, Räppe.

Kyrkans äldsta kända orgel byggdes 1769 av orgelbyggaren Pehr Schiörlin från Linköping.

På 1930-talet ersattes orgeln med ett nytt verk byggt av E A Setterquist & Son i Örebro, vilken isin tur ersattes 1974 med den nuvarande orgeln byggd av Ingvar Johansson från Långaryd. Fasaden är dock till en del bevarad från 1700-talet.

Källor:

Bok: "Kyrkobyggnader i Kronobergs län". Länsstyrelsen i Kronobergs län. Heidi Vassi 1998. ISBN 91-89285-00-X

Häfte: "Bergunda kyrka - en vägledning". Anita Liepe.